

مهدی کرباسیان، رئیس هیات ریسرچ صندوق‌های بازنشستگی کارکنان صنعت نفت تاکید کرد

بورس نفت و پتروشیمی تنهاراه شفاف‌سازی معاملات

امیر آشتیانی

راه‌اندازی بورس نفت و آزادسازی قیمت محصولات پتروشیمی یکی از بزرگترین آرزوهای اقتصاد ایران بود تا پیش از این دولت‌های قبلی وعده راه‌اندازی و تحقق آن را داده بودند اما تا بهمن ۸۶ این وعده محقق نشد؛ تا اینکه به لطف مصوبه دولت قیمت محصولات پتروشیمی از بند قیمت‌گذاری دولتی رها شد.

همین مصوبه بنای راه‌اندازی فاز نخست بورس نفت شد و قرار شد با معامله محصولات پتروشیمی و مشتقات نفتی در بورس کالا فاز نخست این بورس کلید بخورد.

در این راه افراد زیادی برای تحقق این آرزو تلاش کردند، تا اینکه بتوانند این آرزو را محقق کنند، یکی از این افراد مهدی کرباسیان رییس هیات ریسرچ صندوق‌های بازنشستگی وزارت نفت بود که در سال‌های اخیر چه در وزارت اقتصاد و چه در زیرمجموعه وزارت نفت برای راه‌اندازی بورس نفت، شفاف‌سازی معاملات نفتی و کمک به صنایع پایین‌دستی فعال در این حوزه تلاش کرد.

از این رو ساعتی را با دکتر کرباسیان به گفت‌وگو نشستیم تا از آخرین اقدامات و دست‌آوردها این بازار مطلع شویم

عمل آمد. سپس با هماهنگی که با سازمان بورس کالا به عمل آمد اساس نامه و آیین‌نامه‌های لازم تهیه و فعالیت‌های مقدماتی انجام شد.

در جلسه شورای راهبردی دولت با حضور رییس‌جمهور و تعدادی از وزرا بحث عملیاتی کردن بورس نفت مطرح و تصمیم‌گیری و تاکید شد که بورس به سرعت راه‌اندازی شود و کار به جایی کشید که چانه‌زنی در زمان راه‌اندازی بود.

در همان جلسه پیشنهاد شد برای سرعت کار ابتدا نفت‌های تک‌محموله در بورس مورد معامله قرار بگیرد تا بورس رونق بگیرد و منطقه‌ای و سپس بین‌المللی شود. در آنجا مسوولیت از وزیر نفت به وزیر اقتصاد دانش‌جعفری سپرده شد تا وزیر اقتصاد با همکاری وزارت نفت دبیرکل این بورس را تعیین کند اما از آن تاریخ تاکنون این مساله راکد مانده و پیشرفت خاصی نداشته‌است.

● شما هم یکی از اصلی‌ترین کاندیداها برای تصدی این پست بودید؟
در آن زمان خیر، چند لیست از کاندیداها

وجود دارد حساسیت آن را افزایش داده‌است. ضمن اینکه فروش نفت در بازارهای جهانی پیچیدگی‌های خاص خودش را دارد و این چالش هم وجود دارد که کشورهای منطقه حاضر به فعالیت و عرضه نفت خام خودشان در بورس ما هستند یا خیر، تمام این ابهامات و ملاحظات عرضه نفت خام در بورس را کمی پیچیده کرده‌است.

در اردیبهشت سال ۱۳۸۵، آقای وزیر همامانه، پیرو تاکیدات دکتر احمدی‌نژاد بر شفاف‌سازی معاملات نفتی، ماموریت فعال سازی و راه‌اندازی بورس نفت را به من به عنوان رییس هیات مدیره صندوق‌های بازنشستگی نفت، محول کردند.

پس از آن شرکت بورس بین‌المللی نفت با ۸۰ درصد سهم صندوق بازنشستگی، ۱۰ درصد سهم بنیاد مستضعفان و ۱۰ درصد سهم منطقه آزاد کیش در کیش به ثبت رسید.

محل بورس نفت در کیش خریداری شد و حتی به همراه گروهی از کارشناسان از بورس در حال تشکیل روسیه و بورس نفت لندن بازدید به

● آقای کرباسیان مساله‌ای که ذهن بسیاری از فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران را به خودش مشغول کرده این است که اصلاً راه‌ای به عرضه نفت خام در بورسی که سال گذشته راه‌اندازی شد، وجود دارد؟

سابقه تاریخی بورس نفت به سال‌های ۸۰-۸۱ بر می‌گردد در آن سال‌ها بحث می‌شد که نفت خام به صورت شفاف در بورس عرضه شود به همین دلیل کمیته کاری در وزارت نفت برای شفاف‌سازی معاملات نفتی به پیشنهاد مهندس مظاهری‌وزیر وقت اقتصاد و دارایی تشکیل و پیگیری شد. اما در واقع هیچ‌وقت به دلایلی که من نمی‌خواهم در موردش صحبت کنم، عملیاتی نشد.

● چرانی خواهید در این خصوص صحبت کنید؟

یکی به دلیل اینکه از لحاظ اجرایی مشکل داشت و این مساله فراتر از وزارت نفت است و مسایل سیاسی و وابستگی بودجه‌ای که به آن

● **فکر می کنید در صورت راه اندازی بورس نفت ایران، کشور های خاور میانه حاضر به عرضه نفت در بورس ما بشوند؟**
چرا که نه، به طور قطع استقبال می کنند.

● **چرا؟**

چون آنها به دنبال سود خودشان هستند.
● **چه منفعتی برای آنها خواهد داشت؟**
اگر وارد بورس ما شوند، در شرایط بهتر و قیمت بهتر می توانند محصولات خود را بفروشند، اما در این بین باید بتوانیم زمان مناسبی برای فعالیت آن انتخاب کنیم.

● **با توجه به این که یکسال از عرضه نخستین محصول پتروشیمی در بورس گذشته، عملکرد این بازار را در بورس کالا چگونه ارزیابی می کنید؟**

همین همتی که در بورس نفت شد و بیش از ۲ میلیارد دلار در بورس کالا معامله شد و به شفافیت معاملات این محصول در بازار داخلی و سلامت اقتصاد کمک کرد و بازار آن را سامان داد.

هر چند در ابتدا بیم هایی از انجام معاملات محصولات پتروشیمی در بورس وجود داشت و ابهاماتی در خصوص معاملات صادراتی و ... وجود داشت، هم اکنون بسیاری از این ابهامات برطرف شده اما باز هم با مقاومت های جدی روبرو هستیم.

● **چه جور مقاومت هایی؟**

برخی از پیمانکاران راه سازی با نامه نگاری ها و ارسال گزارش های مغرضانه به مسولان از افزایش قیمت تمام شده و .. خبر می دهند در حالی که این بورس از مفسده های بسیاری جلوگیری کرد و مامدارکی داریم که قیر هایی که به صورت قاچاق صادر یا وارد بازار سیاه می شود در بورس معامله نشده و به صورت حواله ای داد و ستد شده است

یکی از محور های اساسی کشور ما مبارزه با فساد است که در عمل نظارت فیزیکی این را حل نمی کند و نیاز به یک سیستم نرم افزاری منسجم دارد که بورس یکی از این سیستم ها است.
در مقطع فعلی معاملات بورس از سلامت بالایی برخوردار است و تنها راه شفاف سازی حذف رانت ها است.

متأسفانه محصولات پتروشیمی حجم بالایی در صادرات ندارند چرا که در ۷-۸ ماه ابتدای فعالیت این بورس مقاومت هایی برای عرضه آن وجود داشت و همین امر پذیرش این محصولات را در بورس کند کرد اما تا پایان سال اغلب محصولات در بورس پذیرش شد و به مرور حجم معاملات صادراتی آن ها افزایش می یابد.

خیر من با وزیر نفت و اقتصاد صحبت کردم و هر دو راه اندازی این نهاد اظهار علاقه هم کردند اما در عمل اتفاقی نمی افتد. البته با افت شدید قیمت نفت باید تا ممل بیشتر صورت گیرد.
اما می توانند جلسات را تشکیل و یک زمان کارشناسی برای راه اندازی آن در نظر بگیرند. لیکن چون بازرگانی و فروش نفت ما هنوز دولتی است، به نظر می رسد این تغییر ایجاد می شود و همانند عرضه محصولات پتروشیمی به شفافیت و سلامت معاملات کمک خواهد کرد در حالی که در ابتدا، گروهی آینده روشنی برای آن تصور نمی کردند.

● **برخی ها مثل آقای کرستوفر کوک، مشاور بورس نفت لندن، اعتقاد دارند راه اندازی بورس نفت دیگر توجیه ندارد، نظر شما چیست؟**

در صورت راه اندازی بورس نفت ایران، کشورهای خاور میانه به طور قطع از این بورس استقبال می کنند

خیر چرا ندارد، کاملاً توجیه دارد. ضمن اینکه مشتقات نفتی و محصولات پتروشیمی هم باید به بورس نفت منتقل شوند و هم اکنون به صورت موقت در بورس کالا معامله می شوند.

اگر بتوانیم بازار منطقه در دست بگیریم می توانند و با انجام معاملات کاغذی در تقویت ریال کمک می کند، هر چند که ما پیش بینی کردیم که معاملات با تمام ارز ها انجام شود.

● **آقای دکتر شما هم موافقید که خارجی ها بر سر راه اندازی بورس نفت ایران سنگ اندازی می کنند؟**

خیر اگر اراده راه اندازی در مدیران ایجاد شود می شود شروع کرد. بدیهی است کار پیچیده و حساسی است و پس از راه اندازی با مقاومت های منطقه ای هم شاید روبرو شویم اما شروع همه این کارها شدنی است.

حتی با راه اندازی بورس فلزات هم مخالفت هایی وجود داشت اما چون دو وزیر اقتصاد و صنایع و معادن به آن اعتقاد داشتند و از آن حمایت می کردند این نهاد در حضور تمام مخالفانش تشکیل شد و هنوز هم در حال فعالیت است. این مساله در مورد محصولات پتروشیمی هم وجود داشت. هر چند که بورس نفت خام کمی سخت تر است.

تهیه و بین وزیر نفت و وزیر اقتصاد رد و بدل شد اما در نهایت روی گزینه مشترکی به تفاهم نرسیدند. و این پروژه مسکوت ماند تا آذر ۸۶ که دولت مصوبه ای در خصوص آزاد سازی قیمت فرآورده های پتروشیمی صادر کرد و تصمیم گرفته شد ابتدا محصولات پتروشیمی در بورس عرضه شوند و بعد نفت خام، چون می توانست بورس فرآورده های نفتی جدا از بورس نفت خام فعالیت کند و عملکرد آن نشان می دهد که خیلی موفق بوده است.

● **پس چرا با تمام تاکیداتی که بالاترین مقام اجرایی کشور، شخص رییس جمهوری، روی این مساله دارند و این اراده در بین مسولان و مدیران ارشد نظام هم وجود دارد اما این اتفاق رخ نمی دهد؟ همین شایعه آن را که بعضی نمی خواهند معاملات نفتی شفاف شود را قوت می بخشد.**

خیر این گونه نیست اما مقاومت هایی در بین مدیران میانی وجود دارد و آنها در گزارش های توجیهی خود غیر مستقیم آن را پیگیری نمی کنند.

● **پس دلیل این همه تاخیر را شما چه می دانید؟**

راه اندازی بورس نفت کار بزرگی است که در دنیا هم فقط ۲ بورس بزرگ و چند بورس کوچک

نفت وجود دارد و بحث بورس نفت معاملات فیزیکی ۲ میلیون بشکه نفت نیست و در آن عرضه نفت سایر کشور ها و معاملات کاغذی هم باید دیده شود و رونق بگیرد. البته به اعتقاد من چون کار جدید هم در ایران به حساب می آید مشکلاتی در آن وجود دارد و همانطور که گفتم از مقاومت مدیران میانی نمی توان به راحتی گذشت.

● **این مدیران میانی چه کسانی هستند که همه جا با هر کاری مخالفت و مقاومت می کنند اما نمی توان آن ها را شناسایی و با آنها برخورد کرد؟**

این مدیران در ظاهر استقبال می کنند اما در عمل کاری انجام نمی دهند. لذا نمی توان آنها را به راحتی شناسایی کرد. این یک کار علمی است که چون بر اساس اصول علمی در برابر هر تغییری مقاومت وجود دارد.

اما در حال حاضر دلیل اصلی تاخیر در راه اندازی را باید در تشکیل نشدن جلسات کار گروه راه اندازی بورس نفت دانست که باید با نمایندگان وزرای نفت، اقتصاد، امور خارجه و بانک مرکزی تشکیل شود اما نمی شود.

● **یعنی وزرای مسول به آن اعتقاد ندارند؟**